Etapa județeană/a sectoarelor municipiului București a olimpiadei de fizică
19 martie 2022
Barem de evaluare și de notare

XI

BAREM DE CORECTARE → Clasa a XI-a

Subiect 1 – ELECTROCINETICĂ	**Parţial**	**Punctaj**
Barem Subiect 1		**10**
Subiectul 1 A. a)	**3**	
Voltmetrul fiind ideal el nu influenţează starea electrică a circuitului şi în acest caz putem să-l deconectăm din circuit ca în schema electrică următoare: 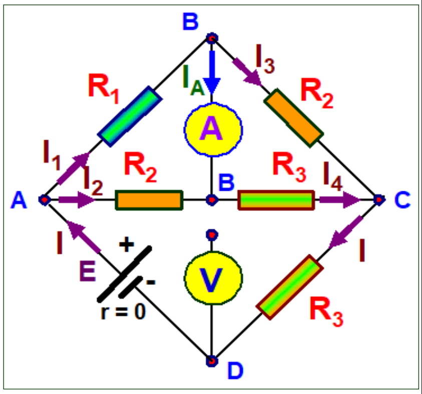 Însă deşi curentul electric ce trece prin voltmetrul ideal este nul $I_V \to 0$, şi	**0,25**	**3**
$R_V \to +\infty$ conform legii lui Ohm pentru o porţiune de circuit tensiunea indicată de voltmetrul ideal conectat în circuit este diferită de zero; $U_V = I_V \cdot R_V = finit$.	**0,25**	
Notăm cu I, intensitatea curentului electric debitat de sursa electrică ideală, cu I_1 intensitatea curentului prin rezistorul R_1, cu I_2 intensitatea curentului prin rezistorul R_2 prin latura **AB**, I_A intensitatea curentului prin ampermetrul ideal, ş,a,m,d, (vezi schema electrică de mai sus), Tensiunea electrică indicată de voltmetrul ideal va fi: $U_V = U_{BD} = U_{BC} + U_{CD}$ (1)	**0,50**	
Aplicând prima lege a lui Kirchhoff în nodurile electrice **A**, **B** şi respectiv **C,** şi ţinem cont că tensiunea electrică la bornele ampermetrului ideal este nulă, obţinem: ➢ Nodul A ; $I = I_1 + I_2$ ➢ Nodul B (superior!) : $I_1 = I_A + I_3$ ➢ Nodul C ; $I = I_3 + I_4$	**0,50**	
iar din legea lui Ohm pentru o porţiune de circuit : $I_1 \cdot R_1 = I_2 \cdot R_2 = U_{AB}$, $I_4 \cdot R_3 = I_3 \cdot R_2 = U_{BC}$.	**0,50**	
Înlocuim cu valorile numerice găsim: $I_1 = 2 \cdot I_2$; $2 \cdot I_3 = 3 \cdot I_4$; $I_1 = \frac{2 \cdot I}{3}$; $I_2 = \frac{I}{3}$; $I_3 = \frac{3 \cdot I}{5}$; $I_4 = \frac{2 \cdot I}{5}$; $I_A = I_1 - I_3 = \frac{I}{15} = 2A$. Obţinem; $I = 30$ A.	**0,50**	
Obţinem în final tensiunea electrică indicată de voltmetrul $U_V = U_{BD} = U_{BC} + U_{CD} = I_4 \cdot R_3 + I \cdot R_3 = R_3(I_4 + I) = I_A = 126\,\text{V}$.	**0,50**	

Subiectul 1 A. b)	**3**	
Pentru „cub unidimensional”: $R_e = R = 1\ \Omega$	**0,25**	**3**
Pentru „cub bidimensional”: $R_e = R = 1\ \Omega$	**0,25**	
Pentru „cub tridimensional”, circuitul echivalent (având în vedere punctele echipotențiale) este: 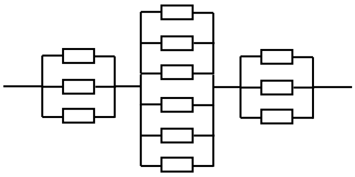 $R_e = \frac{5}{6}R = 0{,}888\Omega$	**0,75**	
Pentru „cub cvadridimensional”, circuitul echivalent (având în vedere punctele echipotențiale): 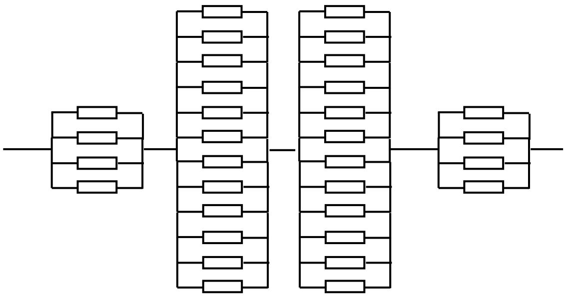 $R_e = \frac{2}{3}R = 0{,}666\Omega$	**0,75**	
Notând cu n dimensiunea cubului, numărul rezistorilor din rețeaua electrică este $n \cdot 2^{n-1}$. Numărul rezistorilor legați la punctele terminale (A și B) este egal cu n, deci prima și ultima grupare în paralel conține n rezistoare. Identificând punctele echipotențiale găsim că numărul grupărilor în serie coincide cu n. Numărul rezistorilor din grupările în paralel se poate determina cu relația $C_n^k = \frac{n!}{k!(n-k)!}$ unde k este numărul de ordine al grupării în paralel dintre două puncte echipotențiale consecutive din rețeaua electrică. Rezistența circuitului echivalent este: $R_e = \frac{R}{C_n^1} + \frac{R}{2C_n^2} + \frac{R}{3C_n^3} + \ \dots + \frac{R}{nC_n^n}$	**1**	

Subiectul 1 B.	**3**	

Condiţia de echilibru al pistonului este:

$p_0 \cdot S_2 + p_1 \cdot S_1 + m \cdot g = p_1 \cdot S_2 + p_0 \cdot S_1$;

$p_0 \cdot (S_2 - S_1) + m \cdot g = p_1 \cdot (S_2 - S_1)$;

$p_1 = p_0 + \dfrac{m \cdot g}{(S_2 - S_1)}$ **0,25**

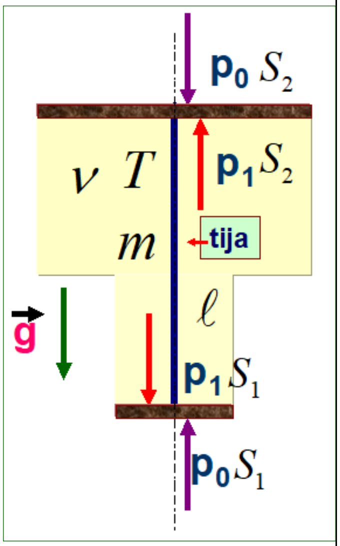

Forţa de revenire spre poziţia de echilibru a sistemului fizic este: $F_{revenire} = \Delta p \cdot (S_2 - S_1)$ **0,25**

....

a.) Din legea transformării izoterme (legea Boyle – Mariotte) avem: $p \cdot V = const.$ şi prin diferenţiere obţinem: **0,25**

$p \cdot \Delta V + V \cdot \Delta p = 0$. Rezultă $\dfrac{\Delta p}{\Delta V} = -\dfrac{p}{V}$. **0,25**

$\Delta p = \left| -\dfrac{p}{V} \cdot \Delta V \right| = \dfrac{p}{V} \cdot \Delta V = \dfrac{p_1}{V_1}(S_2 - S_1) \cdot x$. **0,25**

$\Delta p = \dfrac{p_1^2}{\nu R T}(S_2 - S_1) \cdot x$; **0,25**

$F_{revenire} = \dfrac{p_1^2}{\nu R T}(S_2 - S_1)^2 \cdot x$ **3**

$\omega = \sqrt{\dfrac{k}{m}} = p_1 \cdot (S_2 - S_1)\sqrt{\dfrac{1}{m \cdot \nu \cdot R \cdot T}}$; **0,25**

$\omega = \dfrac{p_0 (S_2 - S_1) + m \cdot g}{\sqrt{m \cdot \nu \cdot R \cdot T}}$; $T = \dfrac{2\pi}{\omega} = 2\pi \dfrac{\sqrt{m \cdot \nu \cdot R \cdot T}}{m \cdot g + p_0 \cdot (S_2 - S_1)}$ **0,50**

b.) Din legea transformării adiabatice (legea Poisson) avem:

$p \cdot V^{\gamma} = const.$ şi prin diferenţiere obţinem:

$\Delta p \cdot V^{\gamma} + p \cdot \gamma \cdot V^{\gamma - 1} \cdot \Delta V = 0$. Rezultă $\dfrac{\Delta p}{\Delta V} = -\gamma \dfrac{p}{V}$

. ... **0,25**

$\Delta p = \left| -\gamma \dfrac{p}{V} \cdot \Delta V \right| = \gamma \dfrac{p}{V} \cdot \Delta V = \gamma \dfrac{p_1}{V_1}(S_2 - S_1) \cdot x$.

$\Delta p = \gamma \cdot \dfrac{p_1^2}{\nu R T}(S_2 - S_1) \cdot x$;

$F_{revenire} = \gamma \dfrac{p_1^2}{\nu R T}(S_2 - S_1)^2 \cdot x$; $\omega = \sqrt{\dfrac{k}{m}} = p_1 \cdot (S_2 - S_1)\sqrt{\dfrac{\gamma}{m \cdot \nu \cdot R \cdot T}}$;

$T = \dfrac{2\pi}{\omega} = 2\pi \dfrac{\sqrt{m \cdot \nu \cdot R \cdot T / \gamma}}{m \cdot g + p_0 \cdot (S_2 - S_1)}$ **0,50**

Oficiu Subiectul 1		**1**

Subiectul 2		10
Subiectul 2 A. – Sisteme oscilante simple		5
a) Pentru o deformare radială a inelului cu $x = R - R_0$, energia potențială elastică este: $E_p = \frac{1}{2}k(2\pi x)^2 = \frac{1}{2}\underbrace{(2\pi)^2 k}_{k_e} x^2$ Constanta elastică echivalentă este: $k_e = (2\pi)^2 k$ Energia cinetică este: $E_c = \frac{1}{2}mv^2$ în care $v = \frac{dx}{dt}$. Rezultă: $T = 2\pi\sqrt{\frac{m}{k_e}}$ Perioada de oscilație este: $T = \sqrt{\frac{m}{k}}$ Din conservarea energiei de oscilație, se obține: $\frac{1}{2}mv_{max}^2 = \frac{1}{2}k_e\left(\frac{R_{max}-R_{min}}{2}\right)^2$ Se obține: $v_{max} = \pi(R_{max} - R_{min})\sqrt{\frac{k}{m}}$	**0,25** **0,50** **0,25** **0,25** **0,50** **0,25**	2
b) Pentru o deplasare *x* (mică) a bilei, energia potențială elastică a sistemului este: $E_p = \frac{1}{2}k_1\left(\frac{x}{3}\right)^2 + \frac{1}{2}k_2\left(\frac{2x}{3}\right)^2 = \frac{1}{2}\underbrace{\left(\frac{k_1}{9} + \frac{4k_2}{9}\right)}_{k_e} x^2$ Energia cinetică este: $E_c = \frac{1}{2}mv^2$ în care $v = \frac{dx}{dt}$. Rezultă: $T = 2\pi\sqrt{\frac{m}{k_e}}$ Perioada de oscilație este: $T = 6\pi\sqrt{\frac{m}{k_1+4k_2}}$	**1** **0,50** **0,50**	3
Subiectul 2. B. – Oscilații compuse		4
a) Corpul fiind oscilator armonic, legile de mișcare și ale vitezelor sunt: $\begin{cases} x = A_x \sin(\omega t + \varphi_{0x}) \\ y = A_y \sin(2\omega t + \varphi_{0y}) \end{cases}; \begin{cases} v_x = \omega A_x \cos(\omega t + \varphi_{0x}) \\ v_y = 2\omega A_y \cos(2\omega t + \varphi_{0y}) \end{cases}$	**0,50**	2
Din condițiile de la momentul *t* = 0 pentru coordonate și viteze, rezultă: $\begin{cases} x = 2\sin\left(\omega t + \frac{\pi}{2}\right)\ (\text{cm}) \\ y = 2{,}5\sin(2\omega t)\ (\text{cm}) \end{cases}$	**0,50**	
Cunoscând valoarea vitezei la momentul *t* = 0, se obține:	**0,50**	

$\omega = \frac{v_0}{2A_y} = 2\ \text{s}^{-1}$		
Legile de mișcare pe direcțiile axelor sunt: $\begin{cases} x = 2\sin\left(2t + \frac{\pi}{2}\right)\ (\text{cm}) \\ y = 2{,}5\sin(4t)\ (\text{cm}) \end{cases}$	**0,50**	
b) Energia cinetică este: $E_c = \frac{1}{2}mv^2$ în care $v^2 = v_x^2 + v_y^2$	**0,25**	
Notând $z = (\sin(2t))^2$, se obține: $v^2 = 400z^2 - 384z + 100$	**0,25**	
Valoarea minimă a funcției este pentru $z = \frac{384}{800}$, fiind: $v_{min}^2 = 7{,}84\left(\frac{\text{cm}}{\text{s}}\right)^2$	**0,25**	
Valoarea maximă, v_{max}^2, se obține comparând valorile pentru limitele intervalului de valori posibile pentru *z* (0 și 1). Valoarea cea mai mare se obține pentru *z* = 1, și anume: $v_{max}^2 = 116\left(\frac{\text{cm}}{\text{s}}\right)^2$	**0,50**	**2**
Rezultă: $E_c \in [3{,}92 \cdot 10^{-7}\text{J};\ 58 \cdot 10^{-7}\ \text{J}]$	**0,25**	
Conform textului problemei: $E_{pmin} = 0$. Din conservarea energiei mecanice rezultă: $E_{pmax} = E_{cmax} - E_{cmin} = 54{,}08 \cdot 10^{-7}$ J.	**0,25**	
Rezultă: $E_p \in [0;\ 54{,}08 \cdot 10^{-7}\ \text{J}]$	**0,25**	
Oficiu Subiectul 2		**1**

Subiect 3 - OSCILAȚII MECANICE		**10**
Subiectul 3. A.	**Parțial**	**3,5**

a) Tabelul de valori necesar reprezentării grafice — **0,50**

m (kg)	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5
Δt (s)	8,7	10,5	12,2	13,9	15,1
T (s)	0,87	1,05	1,22	1,39	1,51
T^2 (s^2)	0,7569	1,1025	1,4884	1,9321	2,2801

Reprezentarea grafică $T^2(m)$ — **1**

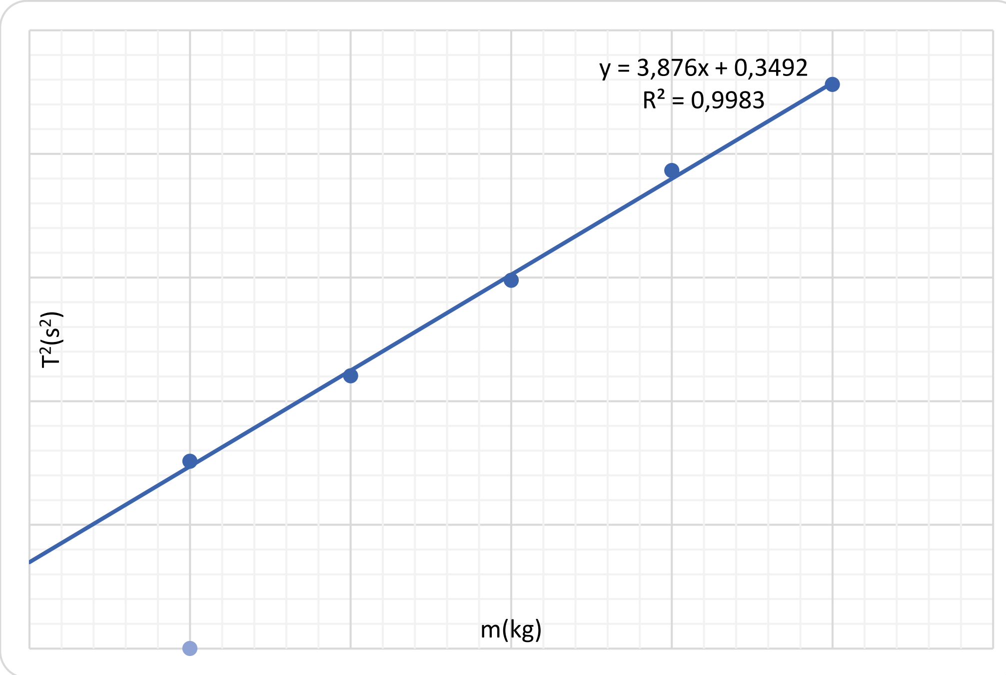

Din expresia perioadei, $T = 2\pi\sqrt{\frac{m+m_{ef}}{k}}$ rezultă $T^2 = \left(\frac{4\pi^2}{k}\right)m + \frac{4\pi^2 m_{ef}}{k}$, de unde se identifică panta dreptei, $\frac{4\pi^2}{k}$. — **0,50**

Din grafic se calculează panta dreptei: 3,86 s^2/kg. Se acceptă valori cuprinse între 3,8 şi 3,9 s^2/kg.
Astfel se obține k = 10,2 N/m. Se acceptă valori cuprinse între 10,1 și 10,4 N/m. — **0,50**

(Total a): **2,5**)

b) Din grafic se citește ordonata punctului de intersecție cu axa verticală, 0,35 s^2, care reprezintă termenul liber din funcția $T^2(m)$, adică $\frac{4\pi^2 m_{ef}}{k}$. — **0,50**

Astfel se determină masa efectivă, m_{ef} = 0,09 kg, iar ponderea m_{ef}/m_r = 0,36 = 36%. — **0,50**

(Total b): **1**)

Observație: Pentru rezultate care diferă cu cel mult 1% față de limitele sau valorile menționate mai sus, se acordă jumătate din punctajul aferent acelui rezultat.

Subiectul 3. B.	**Parțial**	**5,50**
a) Cea mai mare accelerație descendentă, posibilă, a bilei, este g. Când accelerația descendentă a tăvii depășește g, bila se desprinde de tavă.	**1**	**2,50**

Din momentul eliberării sistemului, acesta descrie o mișcare rectilinie, oscilatorie, armonică. Forța rezultantă, care acționează asupra ansamblului format din tavă și bilă, are modulul $F = k \cdot d$, unde d reprezintă distanța dintre poziția de echilibru și poziția momentană a ansamblului.	**0,50**	
Accelerația mișcării este $a = \frac{F}{m_t} = \frac{k \cdot d}{m_t}$, unde m_t este masa totală a tăvii și bilei. Condiția de desprindere este $\frac{k \cdot d}{m_t} = g$. Rezultă $d = \frac{m_t \cdot g}{k}$, $d = 0{,}094$ m = 9,4 cm. Înălțimea punctului de desprindere, față de punctul A, este $h = D + d = (15 + 9{,}4)$ cm = 24,4 cm.	**1**	
b) Considerăm axa Oy, verticală, orientată în sus, cu originea în dreptul poziției de echilibru al ansamblului tavă-bilă. Legea mișcării este $y = D \sin\left(\omega t - \frac{\pi}{2}\right)$, $\omega = \sqrt{\frac{k}{m_t}} = 10{,}2$ rad/s	**1**	**3**
Punem condiția $y(t_1) = d = 9{,}4$ cm. Astfel se obține $t_1 = 0{,}22$ s.	**0,50**	
c) Utilizând legea conservării energiei mecanice, între starea inițială și cea în care se produce separarea, se poate scrie relația $\frac{1}{2}kD^2 = \frac{1}{2}kd^2 + \frac{1}{2}m_t v_1^2$,	**1**	
din care se obține: $v_1 = \sqrt{\frac{k(D^2 - d^2)}{m_t}} = 1{,}19$ m/s.	**0,50**	
Oficiu Subiectul 3		**1**

Barem propus de:

prof. Liviu **ROTARU**, Colegiul Național „*Mihai Eminescu*”, Satu Mare;
prof. Ervin Zoltán **FALUVÉGI**, I.Ș.J. Sălaj;
prof. Dumitru **ANTONIE**, Liceul Tehnologic Nr. 2, Târgu Jiu;
prof. Cezar **GHERGU**, Colegiul Național „*Neagoe Basarab*”, Oltenița;
prof. Dorel **HARALAMB**, Colegiul Național „*Petru Rareș*”, Piatra Neamț.